

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om Folkpensionsanstaltens rätt att få klientuppgifter som gäller tolktjänst för handikappade

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om Folkpensionsanstaltens rätt att få klientuppgifter som gäller tolktjänst för handikappade för att förbereda verkställandet av tolktjänst.

Som en del av kommun- och servicestrukturreformen ska den tolktjänst som kommunerna har ordnat med stöd av handikappservicelagen börja ordnas och finansieras av staten. Avsikten är att överföringen av uppgiften ska ske i början av september 2010, var-

efter Folkpensionsanstalten ansvarar för ordnandet av tolktjänst. Före det måste Folkpensionsanstalten förbereda sig inför sin nya uppgift bl.a. genom att upprätta ett informationssystem, till vilket de klientuppgifter som behövs för ordnande av tolktjänst överförs från kommunerna. Syftet med den föreslagna lagen är att möjliggöra överföringen av klientuppgifter.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2010.

MOTIVERING

1. Nuläge

I anslutning till kommun- och servicestrukturreformen beslutade inrikesministeriets arbetsgrupp för kommun- och servicestrukturen den 6 februari 2007 föreslå att ansvaret för ordnande och finansiering av tolktjänsten ska överföras från kommunerna till staten kostnadsneutralt med tanke på kostnadsfördelningen. Ärendet överläts för beredning till social- och hälsovårdsministeriet. Folkpensionsanstalten ansågs ha de bästa förutsättningarna att sköta uppgiften. En regeringsproposition om överföringen av tolktjänsten bereds för närvarande som ett samarbete mellan social- och hälsovårdsministeriet och Folkpensionsanstalten.

Enligt 3 § i lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987), nedan *handikappservicelagen*, ska kommunen sörja för att tjänster och stöd för handikappade ordnas så att insatserna är sådana som behovet i kommunen påkallar. I kommunerna sköts uppgiften av det kollegiala organ, nedan *or-*

gan, som avses i 6 § i socialvårdslagen (710/1982). De uppgifter som behövs för beviljande och ordnande av tolktjänst innehas sålunda för närvarande av socialvårdsmyndigheterna i kommunerna.

I 10 § i grundlagen (731/1999) garanteras var och en skydd för privatlivet som en av de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt paragrafen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag.

Allmänna bestämmelser om de kommunala socialvårdsmyndigheternas rätt att få och utlämna uppgifter om klienter finns i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), nedan *lagen om klienter inom socialvården*.

Enligt lagen om klienter inom socialvården grundar sig utlämnande av uppgifter om klienter i första hand på klientens samtycke. Uppgifter ur en sekretessbelagd handling får lämnas ut med klientens uttryckliga samtycke eller så som särskilt bestäms i lag (16 §).

I 17 § i lagen om klienter inom socialvården föreskrivs om de situationer där sekretessbelagda uppgifter får lämnas ut utan klientens samtycke för tryggnad av vården av och omsorgen om klienten. Om samtycke inte kan erhållas eller om klienten eller dennes lagliga företrädare uttryckligen förbjuder att en uppgift utlämnas, får den som ordnar eller lämnar socialvård utan hinder av skyldigheten att iaktta sekretess ur handlingen lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att behovet av vård av, omsorg om eller utbildning för klienten ska kunna utredas, för att vården, omsorgen eller utbildningen ska kunna ordnas eller genomföras eller för att förutsättningarna för försörjningen ska kunna tryggas (17 § 1 mom.). För utlämnandet av uppgifter i sådana fall ställs det dock relativt stränga tilläggskrav. Uppgifter får lämnas ut endast om

1) den som handlingen gäller är i uppenbart behov av vård eller omsorg på grund av att hans eller hennes hälsa, utveckling eller säkerhet äventyras och det inte annars går att utreda behovet av vård eller omsorg eller att vidta vård- eller omsorgsåtgärder,

2) uppgifterna behövs på grund av ett barns intresse, eller om

3) uppgifterna behövs för att trygga klientens oundgängliga intressen och rättigheter och klienten själv saknar förutsättningar att bedöma sakens betydelse.

I 17 § 2—4 mom. i lagen om klienter inom socialvården anges till vem uppgifter får ges på de villkor som föreskrivs i 1—3 punkten.

I 18 § i lagen om klienter inom socialvården föreskrivs om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i vissa andra situationer oberoende av klientens samtycke. I 1 mom. föreskrivs om rätten att lämna ut uppgifter till domstol om det är nödvändigt på grund av ett barns intresse eller ett synnerligen viktigt allmänt eller enskilt intresse samt om rätten att lämna ut uppgifter till en myndighet eller inrättning som behandlar sociala förmåner för utredande av oegentligheter som gäller en förmån, om det finns grundad anledning att misstänka oegentligheter. I 2 och 3 mom. finns bestämmelser om utlämnande av uppgifter till polisen, en åklagarmyndighet och en domstol vid misstanke om ett visst brott. Enligt 4 mom. får en socialvårdsmyn-

dighet utöver i de fall som avses i 1—3 mom. lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling, om det är nödvändigt för kontroll av uppgifter som är av väsentlig betydelse för att socialvårdsmyndigheten ska kunna sköta sin lagstadgade uppgift i situationer där myndigheten själv har rätt att få uppgifter. I 5 mom. föreskrivs om utlämnande av uppgifter för vetenskaplig forskning.

Förutom lagen om klienter inom socialvården innehåller även lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), nedan *offentlighetslagen*, allmänna bestämmelser om rätten att ta del av myndigheternas offentliga handlingar, handlingssekretess och andra begränsningar av rätten att ta del av en handling. Handlingar som gäller tolktjänst är enligt offentlighetslagen sekretessbelagda eftersom de bl.a. innehåller i 24 § 1 mom. 25 punkten avsedda uppgifter om klienter hos socialvården och de förmåner som de erhållit.

Enligt 26 § 1 mom. i offentlighetslagen kan en myndighet ur en sekretessbelagd myndighetshandling lämna ut uppgifter om i lag särskilt tagits in uttryckliga bestämmelser om rätten att lämna ut eller att få uppgifter, eller när sekretessplikt har föreskrivits till skydd för någons intressen och denne samtycker till att uppgifter lämnas ut. Enligt 2 mom. i samma paragraf får en myndighet också utan hinder av sekretessbestämmelserna bl.a. lämna ut uppgifter som gäller en persons ekonomiska ställning eller klientförhållande hos socialvården eller beviljade förmåner om uppgiften behövs 1) för att en enskild eller någon annan myndighet ska kunna uppfylla en i lag föreskriven upplysningsplikt, eller 2) för att en ersättning eller något annat yrkande som ska handhas av den myndighet som lämnar ut uppgiften ska kunna genomföras. Dessutom får en myndighet enligt 3 mom. lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling för handräckning som myndigheten lämnar samt för något annat uppdrag som myndigheten givit eller någon uppgift som i övrigt handhas för myndighetens räkning om detta är nödvändigt för att uppdraget eller uppgiften ska kunna skötas.

Ingen av de ovan nämnda bestämmelserna i de olika lagarna berättigar kommunens socialvårdsmyndigheter att till Folkpensionsan-

stalten lämna ut klientuppgifter gällande tolktjänst i samband med överföringen. Upprättandet av Folkpensionsanstaltens informationssystem kan t.ex. inte anses vara ett sådant i 26 § 3 mom. i offentlighetslagen avsett uppdrag som skulle ge kommunerna rätt att lämna ut klientuppgifter gällande tolktjänst till Folkpensionsanstalten innan man föreskrivit om Folkpensionsanstaltens rätt att få uppgifter i egenskap av den som verkställer förmånen. Inte heller utlämnande av uppgifter på basis av klientens samtycke (16 § i lagen om klienter inom socialvården, 26 § 1 mom. i offentlighetslagen) kommer i praktiken i fråga då utlämnandet gäller ett så stort antal klienter. Följaktligen måste man föreskriva särskilt om Folkpensionsanstaltens rätt att få klientuppgifter.

Utlämnande av klientuppgifter från kommunerna till Folkpensionsanstalten övervägdes senast 2007 då en överföring av underhållsstödet från kommunerna till Folkpensionsanstalten bereddes. Då behandlades ärendet av den styrgrupp för skydd av uppgifter inom socialvården (SOHVI) som inrättats på initiativ av dataombudsmannen. Också de sakkunniga i denna styrgrupp kom fram till att det bör föreskrivas särskilt om utlämnande av uppgifter till Folkpensionsanstalten.

2. Föreslagna ändringar

I propositionen föreslås att det stiftas en separat lag om rätten att till Folkpensionsanstalten lämna ut klientuppgifter som gäller tolktjänst för handikappade. Med stöd av bestämmelsen får uppgifterna lämnas från och med den 1 januari 2010 då Folkpensionsanstalten förbereder sig för verkställandet av systemet med tolktjänst.

Med stöd av lagen ska en socialvårdsmyndighet utan hinder av sekretessbestämmelserna till Folkpensionsanstalten lämna klientuppgifter som Folkpensionsanstalten behöver för att kunna bevilja och ordna tolktjänst. Sådana uppgifter är bl.a. personuppgifter som gäller den som får tolktjänst samt väsentliga uppgifter med tanke på beviljande och ordnande av tolktjänst som socialvårdsmyndigheterna har. De uppgifter som avses i bestämmelsen ska lämnas till Folkpensionsanstalten på dess begäran.

Syftet med lagen är att göra det möjligt att överföra verkställandet av tolktjänsten från kommunerna till Folkpensionsanstalten på så sätt att tjänsten kan ordnas utan avbrott trots överföringen. Den som får tolktjänst bör inte orsakas skada på grund av överföringen. Detta förutsätter att Folkpensionsanstalten redan vid överföringen av verkställandet har tillgång till de klientuppgifter som behövs och har ett fungerande informationssystem för att ordna tolktjänst.

Uppgifter som ska överföras är personuppgifter som gäller den som får tolktjänst, beslut om tolktjänst samt social- och hälsovårdens handlingar som utgör grund för beslutsfattandet. I praktiken är det fråga om läkarutlåtanden och utlåtanden av talterapeuter, rehabiliteringshandledare, socialarbetare eller andra motsvarande. Endast sådana handlingar på grundval av vilka tolktjänst har beviljats bör överföras.

I vissa kommuner har man skapat s.k. servicedatabaser, nämligen kundprofiler, med uppgifter om dem som använder tolktjänst. Den central som förmedlar tolktjänst använder kundprofilerna och de innehåller väsentlig information med tanke på ordnandet av högklassig tolktjänst. Uppgifterna är huvudsakligen desamma som framgår av social- och hälsovårdens ovan avsedda handlingar. I fråga om vissa klienter kan kundprofilen innehålla ett omnämnande av den tolkningsmetod eller den tolk som bäst kan betjäna klienten. När det gäller personer som använder teckenspråk nämns om de använder finskt eller svenskt teckenspråk. Kundprofilen kan också innehålla uppgifter om det antal tolkningstimmar som klienten har utnyttjat och det antal timmar som återstår. Det är viktigt att också överföra denna typ av uppgifter till Folkpensionsanstalten för att tolktjänsten ska kunna fortsätta så flexibelt som möjligt även efter överföringen.

Överföringen av klientuppgifter från alla Finlands kommuner till Folkpensionsanstaltens nya informationssystem tar i praktiken flera månader. I några kommuner finns klientuppgifterna fortfarande endast i pappersform. I regel har kommunerna dock infört de klientuppgifter som avses i propositionen i elektroniska informationssystem. För överföringen av uppgifterna behövs då ett särskilt

överföringsprogram som ska utarbetas i samarbete mellan Folkpensionsanstalten och de programleverantörer som upprätthåller kommunernas informationssystem.

3. Propositionens konsekvenser

Den föreslagna lagen om utlämnande av uppgifter beräknas inte ha några direkta ekonomiska konsekvenser. För de kostnader som föranleds av upprättandet av det nya informationssystem som behövs för verkställandet av tolktjänsterna har Folkpensionsanstalten år 2009 av anslaget för främjande av produktiviteten anvisats ett anslag på 1 479 000 euro under moment 33.10.26 Statlig ersättning till Folkpensionsanstalten för kostnader för förberedelser inför överföringen av tolktjänster för handikappade.

De föreslagna bestämmelserna har stor betydelse för upprättandet av Folkpensionsanstaltens informationssystem inför överföringen av verkställandet av tolktjänsten. Det bör vara möjligt att överföra klientuppgifter i ett tillräckligt tidigt skede för att kommunerna och Folkpensionsanstalten i samarbete ska kunna försäkra sig om att Folkpensionsanstalten har tillgång till alla nödvändiga uppgifter i början av september 2010.

När det gäller användningen av tolktjänst möjliggör de föreslagna bestämmelserna att tolktjänsten kan fortgå utan avbrott trots att Folkpensionsanstalten tar över verkställandet. Eftersom det endast är fråga om överföring av uppgifter som kommunerna redan har, förorsakar inte bestämmelserna klienterna något extra besvär, som t.ex. någon skyldighet att lämna in handlingar eller på annat sätt komplettera klientuppgifterna.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten. Dataombudsmannens byrå har gett utlåtande om propositionen.

5. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2010. Speciallagstiftningen om överföringen av tolktjänsten träder troligen i kraft i början av september 2010, varvid den separata lagen kan upphävas.

6. Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I 10 § i grundlagen garanteras var och en skydd för privatlivet som en av de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt paragrafen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag.

Riksdagens grundlagsutskott har i sitt utlåtande (GrUU 14/1998 rd) tagit upp frågor som utifrån bestämmelsen om grundläggande fri- och rättigheter gällande skydd för personuppgifter bör regleras. Vid beredningen av det lagförslag som ingår i propositionen har man fäst särskild uppmärksamhet vid att man detaljerat ska föreskriva i lag om syftet med utlämnandet av uppgifter och innehållet i de personuppgifter som lämnas ut. Utöver de föreslagna bestämmelserna gäller även vissa allmänna lagar som garanterar individens dataskydd. Folkpensionsanstalten i egenskap av mottagare av uppgifter. Sådana lagar är t.ex. offentlighetslagen, personuppgiftslagen (523/1999) och arkivlagen (831/1994). Grundlagsutskottet har konstaterat att kravet på reglering i lag även omfattar möjligheten att lämna ut personuppgifter med teknisk anslutning (GrUU 12/2000 rd), om vilket det finns särskilda bestämmelser i lagförslaget.

Regeringen anser att det lagförslag som ingår i propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslag***Lag****om Folkpensionsanstaltens rätt att få klientuppgifter som gäller tolktjänst för handikappade**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

För att verkställandet av tolktjänsten ska kunna förberedas ska en socialvårdsmyndighet utan hinder av sekretessbestämmelserna till Folkpensionsanstalten på dess begäran lämna identifierings- och kontaktuppgifter om personer som använder tolktjänst enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987), besluten om tolktjänst samt de av social- och hälsovårdens hand-

lingar som utgör grund för besluten. Om en servicedatabas har skapats om varje person som använder tolktjänst, ska även de uppgifter som ingår i databasen överföras till Folkpensionsanstalten.

Uppgifterna kan lämnas med hjälp av teknisk anslutning utan klientens samtycke.

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 26 juni 2009

Republikens President

TARJA HALONEN

Social- och hälsovårdsminister *Liisa Hyssälä*